

Uloga knjižnice u životnom ciklusu: promicanje čitanja i pismenosti u lokalnoj zajednici – praksa knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica

mr.sc. Dijana Sabolović-Krajina, knjižničarska savjetnica

Knjižnica i čitaonica “Fran Galović” Koprivnica

dijana@knjiznica-koprivnica.hr

Sažetak

U radu će biti predstavljen inovativan, dinamičan i proaktivni pristup knjižničnim uslugama kojima se razvija, potiče i promiče čitanje i pismenost u lokalnoj zajednici. Radi se o praksi Knjižnice i čitaonice “Fran Galović” Koprivnica, koja kao kulturno i informacijsko multimedijalno središte Grada i Županije podupire obrazovanje, cjeloživotno učenje i kreativno provođenje slobodnog vremena pod sloganima “pismenost za sve” i “knjižnica otvorena svima”.

U provedbi programa i projekata za poticanje čitanja i pismenost knjižnica izlazi iz fizičkih zadataki svoje knjižnične zgrade - u rodilište, dječje vrtiće, škole, dom za starije i nemoćne, gradski park, gradske trgove, pod knjižnične suncobrane... Knjižničnim aktivnostima su pokrivene sve dobne skupine – bebe i njihove majke, mala djeca i njihovi roditelji, djede i bake, školska djeca, tinejdžeri, odrasli, djeca s disleksijom, njihovi roditelji i učitelji, slijepa i slabovidna djeca i odrasli, djeca i odrasli s ostalim oblicima invaliditeta te sve dobne grupe međusobno i zajedno. Oblici programa koji se provode su: pričaonice, igraonice, radionice, računalne i informacijske poduke, tribine, predstavljanja knjiga, konzultacije, tržnice knjiga i dr. Brojne inovativne usluge kojima se podupire, promiče i potiče pismenost i čitanje od najranije dobi postale su sastavan dio životnog ciklusa knjižničnih korisnika. Cilj je veća kvaliteta svakodnevnog života te socijalna inkluzija ili uključivanje u život lokalne zajednice i društva općenito.

Uvod

Knjižnica i čitaonica “Fran Galović” Koprivnica razvija inovativan, dinamičan i proaktivan pristup knjižničnim uslugama, čiji je cilj poticanje i promicanje čitanja i pismenosti u lokalnoj zajednici. Ova knjižnična praksa, ujedno i strategija rada, zasniva se na utvrđenoj misiji, viziji i vrijednostima na temelju kojih koprivnička knjižnica djeluje kao kulturno i informacijsko, multimedijalno središte Grada i Županije u osiguravanju građanima jednakog pristupa znanju, informacijama i kulturnim sadržajima za potrebe obrazovanja, stručnog i znanstvenog rada, cjeloživotnog učenja, informiranja, odlučivanja i razonode. Osim toga, Knjižnica nastoji djelovati

tako da bude prepoznata lokalno, nacionalno i međunarodno kao jedna od vodećih narodnih knjižnica u Hrvatskoj u socijalnim knjižničnim uslugama, čiji je opći cilj inkluzija ranjivih skupina građana u život lokalne zajednice i društva općenito. Njezine vrijednosti izražavaju slogani “pismenost za sve” i “knjižnica otvorena svima».

Da bi se postigao cilj – poticanje i promicanje čitanja i pismenosti u lokalnoj zajednici – osmišljene su knjižnične aktivnosti koje pokrivaju sve dobne skupine – bebe i njihove majke, malu djecu, njihove roditelje, djedove i bake, zatim predškolsku djecu, školsku djecu, tinejdžere, odrasle, ali i osobe s posebnim potrebama od najranije dobi - slijepu i slabovidnu djecu i odrasle te djecu i odrasle s ostalim oblicima invaliditeta.

Specifičnost knjižnične ponude je i u tome što se realizacija ovih programa i projekata za poticanje čitanja i pismenosti odvija ne samo u knjižničnoj zgradi, nego se izlazi i izvan njezinih zidova - u rodilište, dječje vrtiće, škole na glavni gradski trg, u gradski park... Osim fizičkih prostora, knjižnične usluge razvijaju se i u virtualnom svijetu, na internetu

Programi za sve dobne skupine

Knjige za bebe

Projekt „Knjige za bebe“ dio je istoimenog programa koji se u Knjižnici i čitaonici „Fran Galović“ Koprivnica provodi od 1999. godine s ciljem skretanja pozornosti roditeljima, prvenstveno majkama na značaj ranih poticaja za razvoj vještina čitanja i pisanja u kasnijoj, školskoj dobi, ali i tijekom cijelog života. Namjera je senzibilizirati javnost na važnost stvaranja pozitivnog okruženja za poticanje čitanja i pismenosti od najranije dobi u obitelji i društvu općenito. Projekt se provodi u suradnji sa zdravstvenim osobljem Neonatološkog odjela koprivničke Opće bolnice, koje po rođenju djeteta uručuje svakoj majci u rodilištu platnenu torbicu s natpisom „Knjige za bebe – roditelji i bebe, čekamo vas u koprivničkoj knjižnici“. U njoj se nalazi kvalitetna slikovnica za najmlađu dob, informativna brošura za roditelje o važnosti čitanja djeci od najranije dobi i preporukama slikovnica (osmislili su je i pripremili koprivnički knjižničari, a nakladnik je Knjižnica) te pozivnice za besplatno učlanjenje u Dječji odjel Knjižnice. Ilustracije radi, u 2009. godine podijeljeno je 1086 takvih paketića, a na temelju pozivnice učlanjena 71 beba. Program finacijski podupire Grad Koprivnica, Koprivničko-križevačka županija, a povremeno se uključuje i Tvornica “Podravka”.

Pričaonica-igraonica za bebe i malu djecu do 3 godine

Broju učlanjenih beba i male djece, kao i njihovom dolasku u knjižnicu zajedno s roditeljima znatno doprinosi i program „Pričaonica-igraonica za bebe i malu djecu

do tri godine“. Cilj programa je osigurati sustavan pristup ranom čitateljskom odgoju uz zajedničko druženje beba i male djece do tri godine i njihovih roditelja, braće, djedova i baka. Druženja u knjižnici se organiziraju jedanput mjesečno (zbog nedostatka prostora nemoguće je češće, iako postoji potreba). Program vode vanjske suradnice-odgajateljice koje kroz igru i zabavu upućuju roditelje kako kvalitetno provoditi vrijeme s djetetom te knjižničarka s Dječjeg odjela koja preporučuje stručnu literaturu i slikovnice na temu koja se specificira za svaki takav susret. Njeguje se individualni pristup pa se program odvija kroz tri dobne grupe, uz ciljane igre, pjesme i ostale aktivnosti namijenjene djeci. Neke od obrađenih tema u 2009. bile su: *Brinimo o zdravlju: kulturno-bigijenske navike najmlađih, Činim li dobro?: kada i kako reći NE djetetu, Ususret proljeću, Vježbajmo kako bismo bili zdravi, Likovni izraz djeteta, Uloga slikovnice u razvoju djeteta, Pozdrav ljetu na odlasku, Glazbena igraonica-pričaonica, To sam ja, ne postoje ista dva!, Ja i moja obitelj*. U 2009. zabilježeno je 445 posjeta djece i roditelja.

Pričaonica za predškolsku djecu

Pričaonica je najstariji edukativno-animacijski program kopriivničke Knjižnice za djecu, pokrenut 1983. godine, kako bi se poticali čitateljski interesi i razvijala kultura čitanja od predškolske dobi. Pod stručnim vodstvom odgajateljice-vanjske suradnice odvija se pedagoško-animacijska djelatnost za djecu od 4 do 6 godina, prvenstveno one koji nisu obuhvaćeni predškolskim ustanovama. Programski zadaci na kojima se temelji rad pričaonice su: poticati djecu na čitanje slikovnica te time razvijati ljubav prema knjizi; pružiti im bogatstvo izvora znanja i poticati ih na razvoj govornih sposobnosti; razvijati kod djece mišljenje, pamćenje; bogatiti emocije djece te naučiti kontrolirati negativne emocije; razvijati stvaralačke sposobnosti, maštu i kreativnost; uključiti djecu u praćenje društvenih zbivanja te razvijati kod djece radne navike. U 2009. održano je ukupno 86 susreta i ostvareno 797 posjeta. Neke od obrađenih tema bile su: *karnevalska svečanost „Ples pod maskama“, Uskrsnje pričaonice, obilježavanje Dana planeta Zemlje, „Djeca sigurna u prometu“, „Zašto Lara i Vanda rado odlaze zubaru“ – stomatološka pričaonica za djecu i roditelje, Glazbena pričaonica „Raspjevana putujuća knjižnica“, „Moja najdraža slikovnica“, „Priča iz vrećice“, „Igre pod suncobranima“, Dani kruha, obilježavanje Galovičeve jeseni, obilježavanje Dana Grada Koprivnice, Sv. Nikole i Božića*.

Kompjutorske igraonice za predškolce i osnovnoškolce

Kompjutorske igraonice omogućuju djeci, prije svega onoj koja kod kuće ne posjeduju računalu da ga za učenje i zabavu koriste u Knjižnici. Cilj je razvijati informatičku i informacijsku pismenost i snalaženje u pronalaženju i vrjednovanju podataka na novim medijima, upoznati rad multimedije na računalu, korištenje CD-ROM-ova i interneta, te se osposobiti za samostalno korištenje novim medijima i tehnologijama. U 2009. godini u Dječjem odjelu računala i internet su djeca do 15

godina koristila 7156 puta (1.400 više nego u 2008.) , a to je bilo 25,6 posjeta u prosjeku dnevno.

Kreativne radionice za djecu

U koprivničkoj Knjižnici velika se pozornost posvećuje kreativnim programima za djecu i mlade. Cilj je poticati njihovu kreativnost i stvaralaštvo uz vodstvo književnih i likovnih stvaratelja i pedagoga. Redovito se održavaju takve radionice u suradnji s institucijama koje brinu o starijim osobama i udrugama osoba s invaliditetom, a cilj je integracija i inkluzija u društvo putem knjižnice.

„Igre, priče, sjećanja» - susreti štićenika Doma za starije i nemoćne u Koprivnici i djece iz koprivničkih dječjih vrtića

Cilj ovih okupljanja u Knjižnici je poticanje međugeneracijskog druženja i prenošenje sjećanja na najmlađe. Djeca i bake okupljaju se u knjižnici te se zabavljaju uz pričanje priča i pjesmice.

Obilježavanje 8. travnja, Svjetskog dana Roma

Cilj ovog programa je njegovanje etničkih i kulturnih različitosti te razvijanje razumijevanja i tolerancije. Integracijskog je karaktera, budući da su sudionici ne samo mali Romi, nego i njihovi suučenici. Svake godine u goste se pozivaju razredi iz različitih škola iz Koprivnice i koprivničkog područja, koje pripremaju radionice vezane uz kulturu i ljudska prava Roma.

Obilježavanje 8. rujna, Međunarodnog dana pismenosti

Cilj i ovog programa koprivničke Knjižnice je isticanje važnosti pismenosti u svakodnevnom životu pojedinaca i društva u cjelini. Održavaju se cjelodnevne akcije javnog čitanja na G. točkama (gradskim, Galovićevim točkama), u koje se uključuje nekoliko stotina sudionika - polaznika svih koprivničkih dječjih vrtića, učenika koprivničkih osnovnih škola, uključujući i Centar za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju „Podravsko sunce“, sve tri srednje škole, štićenici Doma za starije i nemoćne u Koprivnici te članovi Literarne sekcije Podravka. Uz akciju javnog čitanja, svim korisnicima Knjižnice taj dan se dijele letci „Što znači biti pismen“, „Kako čitati“ i „Kako čitati djeci“ te se priređuje svečanost dodjele nagrada najboljim sudionicima u Ljetnom kvizu poticanja informacijske pismenosti.

Dan otvorenih vrata Knjižnice

Cilj programa je promidžba otvorenosti Knjižnice svim dobnim skupinama, a uz to i promidžba zdravstvene i knjižnične pismenosti. Pod stručnim vodstvom

knjižničara zainteresirani građani, djeca i odrasli, obilaze sve knjižnične prostore, pa i one koji nisu u slobodnom pristupu korisnicima (npr. spremišta knjižnične građe). U knjižničnim prostorima provodi se preventivna akcija „Brinimo o zdravlju“ u suradnji s oftalmologom., a u Gradskom parku održava se program *Uberi priču* za djecu predškolske dobi i sve zainteresirane. Radi se o „berba“ slikovnica sa stabala u Gradskom parku, zabavi s klaunom i sl., čitanjima autora slikovnica, a sve u suradnji s autoricom ideje književnicom Sanjom Lovrenčić. Pod suncobranima ispred Knjižnice organizira se (ras)prodaja knjiga otpisanih iz knjižničnog fonda, a nudi se i besplatno učlanjivanje. Kao posebnu zanimljivost valja naglasiti i program organiziran unutar Dana otvorenih vrata u 2009. godini – šetnju gradom po romanu *Mjesečev prolaz*, čija se radnja odvija u Koprivnici, a uz vodstvo autora, nažalost nedavno preminulog književnika Zvonka Todorovskog i pratnju kostimiranih članova iz Oldtimer kluba „Biciklin“.

Književni susreti, predavanja i tribine

Najposjećeniji programi kojima se u koprivničkoj Knjižnici promiče čitateljska kultura i pismenost su brojni književni susreti za djecu, mlade i odrasle, potom tribine i predavanja.

Mnogi programi održavaju se u suradnji s udrugama, poput projekta „Izazovi roditeljstva“ kojeg su u partnerstvu provodile koprivnička podružnica Udruge roditelja „Korak po korak“, Obiteljski centar Koprivničko-križevačke županije i Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“. Neke od tema održanih predavanja/radionica za roditelje bile su: *Kreativnost, Roditelj kao partner pri učenju djece, Tjelesno kažnjavanje – ne nikako, Obiteljsko ozračje, Samopouzdanje djeteta s disleksijom, Disciplina i kazna i Razvijanje matematičkih vještina*. Predavači su učitelji te stručnjaci koji rade s djecom – psiholozi, logopedi i defektolozi.

Knjižnična usluga za slijepe i slabovidne

Knjižnična usluga za slijepe i slabovidne pokrenuta je 2006. kao pilot projekt u Hrvatskoj zahvaljujući donaciji Europske unije u okviru Programa CARDS-a 2002. Tada je formirana posebna zbirka knjižnične građe (zvučnih knjiga na CD-ovima i audio-kasetama, taktilnih slikovnica, taktilnih igračaka, knjiga o slijepima, knjiga na brajici, knjiga na uvećanom tisku), te nabavljena specijalna oprema – pomagala za slijepe (računala s dodatnom opremom, brajev printer za ispis s računala, elektronička povećala za slabovidne, MP3 playeri za korištenje zvučnih knjiga u knjižnici, transporter za uspon po stubištu osoba s višestrukom invalidnošću, odnosno teško pokretnih osoba). Od tada se u Knjižnici održavaju brojni programi i projekti u suradnji s Udrugom slijepih Koprivničko-križevačke županije. Spomenut ćemo samo najnovije – projekt informatičko-informacijske edukacije slijepih i slabovidnih, učenje brajice za slijepe osobe, projekt „*Svi smo različiti, a opet smo slični*“ s

ciljem senzibiliziranja djece u redovnim vrtićima za potrebe djece s oštećenjem vida i drugim invaliditetima te projekt „*Zajedno do znanja*“ s ciljem senzibilizacija djece u nižim i višim razredima osnovnih škola za potrebe djece s oštećenjem vida i drugim invaliditetima. Voditelji ovih programa edukacije su vanjski suradnici - stručnjaci iz Centra za obrazovanje slijepih i slabovidnih „Vinko Bek“ iz Zagreba, Udruga za unapređenje obrazovanja slijepih i slabovidnih iz Zagreba te „Male kuće“ - Dnevnog centra za radnu terapiju i rehabilitaciju.

Programi za poticanje informacijske pismenosti i digitalnih kompetencija korisnika

Koprivnički knjižničari su krajem 2009. osmislili i uveli u ponudu Knjižnice usluge individualne poduke pod nazivom *Osobni knjižničar*. Cilj je potpora digitalnim kompetencijama korisnika, te razvijanje njihove informacijske i informatičke pismenosti. Kroz pružanje informacijsko-informatičke poduke knjižničari podupiru cjeloživotno učenje djece i odraslih, kako bi stekli vještine i znanja u samostalnom pronalaženju informacija i služenju računalima.

Susreti s najčitateljima

Knjižnica ne zaboravlja nagraditi one koji najčešće dolaze posuditi knjige u tiskanom i zvučnom obliku, pa se na kraju svake godine organizira susret knjižničara s najčitateljima (djecom i odraslima) uz podjelu priznanja i knjiga.

Programi i projekti kojima se izlazi iz fizičke zadatosti knjižnične zgrade

Ljetne tržnice knjiga

Već petnaest godina koprivnička Knjižnica organizira okupljanja građana oko kupnje i razmjene knjiga u Gradskom parku s ciljem što lakše dostupnosti knjiga za kućne biblioteke. Knjižnica po simboličnim cijenama prodaje knjige otpisane iz svojeg fonda (koje na takav način ne završavaju u starom papiru), a u akciju se uz građane uključuju i knjižare, gradske ustanove i udruge.

„Čitajte pod suncobranima“

Ovaj program provodi se već nekoliko godina na terasi ispred Knjižnice, gdje se tijekom ljetnih mjeseci postavljaju stolovi, stolice i suncobrani, pod kojima se čitaju novine, igraju društvene igre, prodaju ili dijele otpisane knjige te održavaju brojne radionice i priredbe za djecu i odrasle. Cilj je učiniti knjižnicu i njezine napore na promociji čitanja i pismenosti vidljivijima ne samo za aktualne, već prvenstveno za potencijalne, nove korisnike.

Pod suncobranima se uz radionice i pričaonice za djecu održava program za odrasle pod nazivom Zdravstvene konzultacije pod suncobranima „Zajedno do zdrav-

lja“, čiji je cilj razvijanje zdravstvene pismenosti kroz pružanje građanima informacija o zdravlju, prevenciji i pravima pacijenata. Program se odvija u suradnji sa stručnjacima iz Opće bolnice, Zavoda za javno zdravstvo i Obiteljskog savjetovališta Koprivničko-križevačke županije.

Knjižnične virtualne usluge

Informacijska usluga “Pitajte knjižničare”

“Pitajte knjižničare” je nacionalni projekt korištenja interneta za pružanje informacijskih usluga u koji je uključena i koprivnička Knjižnica. Tridesetak narodnih knjižnica u Hrvatskoj uspostavilo je suradnju na zajedničkoj internetskoj informacijskoj službi otvorenoj 24 sata dnevno, dostupnoj svima i uvijek. Usluga je besplatna, a odvija se putem elektroničke pošte. Najveća korist ove internetske usluge je baza odgovorenih pitanja, koja se vrlo jednostavno pretražuje putem ključnih riječi te baza linkova na pouzdane i točne izvore na webu.

Digitalizirana knjižnična građa

Koprivnička knjižnica od 2008. godine kontinuirano koristi najsuvremeniju informacijsko-komunikacijsku tehnologiju, kako bi osigurala dostupnost svojim zaštićenim zavičajnim fondovima putem interneta. Do sada je realizirala projekte digitalizacije koji omogućuju pretraživanje po različitim kriterijima putem interneta i to lokalnih novina *Glas Podravine*, potom *Digitalizirani koprivnički tisak* koji okuplja na jednom mrežnom mjestu više od 50.000 stranica digitalne reprodukcije koprivničkih novina od 1950. te *Fran Galović On-line* s djelima Fran Galovića (gdje se može doznati više o književniku Franu Galoviću te prelistati preko 2000 digitaliziranih stranica njegovih pjesama, drama, pripovijesti, članaka i kritika nastalih u razdoblju od 1903. pa do pogibije 1914.). Ovim bazama podataka može se pristupiti preko web stranice Knjižnice www.knjiznica-koprivnica.hr.

Program „Bežični internet – ponesite vlastito prijenosno računalo i surfajte u svim odjelima Knjižnice“

Cilj pružanju besplatnog pristupa internetu za knjižnične članove i uvođenju bežičnog interneta u knjižnici pod sloganom „Ponesite vlastito prijenosno računalo i surfajte u svim odjelima knjižnice“ je ohrabriti što veći krug korisnika da koriste internet, na kojemu se danas plasira najveća količina informacija. Mnogi, koji ga ne koriste, isključeni su iz takvog oblika komunikacije i izvora informacija.

Knjižnica na društvenim mrežama

„Postani prijatelj knjižnice na Facebooku i Twitteru“ spada među novije programe koprivničke Knjižnice. Cilj otvaranja stranice na društvenoj mreži Facebook je približiti ponudu Knjižnice mladoj populaciji koja sve više zamjenjuje knjižnicu s internet pretraživačima kao izvorom informacija i zabave. Prema statistici, više od 50% „naših prijatelja“ na Facebooku je u dobi od 13 do 24 godina. Pomoću ove stranice omogućeno je jednostavno prezentiranje knjižničnih usluga, sadržaja i građe koju nudimo.

Zaključak

Strategija Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica u podupiranju, promidžbi i poticanju pismenosti i čitanja od najranije dobi zasniva se na brojnim tradicionalnim i inovativnim uslugama, koje su postale sastavni dio životnog ciklusa knjižničnih korisnika, ali i lokalne zajednice u cjelini. Temelj svih tih usluga je kvalitetan knjižnični fond s raznolikom konvencionalnom i nekonvencionalnom građom, stručno obrađen i organiziran tako da se može lako i jednostavno pretraživati po raznim kriterijima. Cilj sveukupne knjižnične ponude je veća kvaliteta svakodnevnog života te socijalna inkluzija ili uključivanje što šireg kruga građana u život lokalne zajednice i društva općenito.